موسسه: Vipبخون

عنوان آزمون : سوالات تشریحی فصل۱

نام درس : علوم و فنون۳

۱ در بیت‌های زیر، انواع وزن «همسان تک‌لختی، همسان دولختی، ناهمسان» را مشخّص کنید. (یک وزن اضافی است)
الف) بنمای رخ که باغ و گلستانم آرزوست / بگشای لب که قند فراوانم آرزوست
ب) ز دو دیده خون‌فشانم ز غمت شب جدایی / چه کنم که هست این‌ها گل باغ آشنایی

۲ متن زیر از آثار «قائم‌مقام فراهانی» است با توجه به آن به پرسش‌ها پاسخ دهید.
«... اکنون مدت دو سال افزون است که نه از آن طرف بریدی و سلامی و نه از این جانب قاصدی و پیامی، طایر مکاتبات را پر بسته و کلبهٔ مراودات را در بسته ...»
الف) ترکیب «کلبهٔ مراودات» چه آرایه‌ای دارد؟
ب) نوع نثر این متن ..... است. (مسجّع - مصنوع)
ج) نویسندهٔ متن احیاکنندهٔ نظم فارسی است. درست نادرست
د) کدام‌یک از گزینه‌های زیر از ویژگی‌های متن بالا است؟
۱) عبارات کوتاه و موزون ۲) مضامین طنزآمیز

۳ در کدام گزینه «دانستهٔ تاریخی» در آرایه «تلمیح» متفاوت است؟ توضیح دهید.
الف) آن یار کزو گشت سر دار بلند / جرمش این بود که اسرار هویدا می‌کرد
ب) با ابر گیسوانش در باد / باز آن سرود سرخ انا الحق / ورد زبان اوست
ج) آری اکنون تهمتن با رخش غیرتمند / در بن این چاه آبش زهر شمشیر و سنان، گم بود

۴ با توجه به شعر «بیداری زمان را با من بخوان به فریاد / ور مرد خواب و خفتی / رو سر بنه به بالین تنها مرا رها کن» آرایهٔ درست را از بین کمانک انتخاب کنید.
(اسلوب معادله / حسن تعلیل / تضمین / متناقض‌نما)

۵ کدام‌یک از بیت‌های زیر با بیت «دلا بسوز که سوز تو کارها بکند / نیاز نیم شبی دفع صد بلا بکند» هم‌وزن است؟
الف) شفای این دل بیمار جز لقای تو نیست / طبیب جان خرابم کسی ورای تو نیست
ب) ملکا ذکر تو گویم که تو پاکیّ و خدایی / نروم جز به همان ره که توام راه نمایی

۶ پایه‌های آوایی کدام‌یک از ابیات زیر را می‌توان به دو صورت برش زد؟
الف) سرو را مانی ولیکن سرو را رفتار نه / ماه را مانی ولیکن ماه را گفتار نیست
ب) بنمای رخ که باغ و گلستانم آرزوست / بگشای لب که قند فراوانم آرزوست

۷ موضوع «تلمیح» در کدام بیت‌های زیر مشترک است و به چه داستانی اشاره دارد؟
الف) در آینه دوباره نمایان شد / با ابر گیسوانش در باد / باز آن سرود سرخ انا الحق / ورد زبان اوست
ب) نه خدا توانمش خواند نه بشر توانمش گفت / متحیّرم چه نامم شه ملک لافتی را
ج) گفت آن یار کزو گشت سر دار بلند / جرمش آن بود که اسرار هویدا می‌کرد

۸ در ابیات زیر انواع وزن «همسان تک‌لختی، همسان دولختی و ناهمسان» را مشخص کنید.
الف) هر کاو نظری دارد با یار کمان ابرو / باید که سپر باشد پیش همه پیکان‌ها
ب) این مه که چون منیژه لب چاه می‌نشست / گریان به تازیانهٔ افراسیاب رفت
ج) ز کوی یار می‌آید نسیم باد نوروزی / از این باد ار مدد خواهی چراغ دل برافروزی

۹ دومین پایهٔ آوایی کدام مصراع «فعلاتن» است؟
الف) فلک با تنگ چشمان گوشهٔ چشم دگر دارد
ب) سبک‌سری که زند پیش بحر لاف وجود

۱۰ در متن زیر، یک واژه‌ی نادرست به کار رفته است، درست آن‌را بنویسید.
«عرصه‌ی هنر «عارف قزوینی» تصنیف‌ها و ترانه‌های میهنی‌ای بود که در برانگیختن مردم و آزادی‌خواهی نقش بسیار مؤثری داشت. او مضامین طنز و ستیز با نادانی را با آوازی زیبا و پرشور می‌خواند.»

۱۱ یک ویژگی «فکری» شعر «عارف قزوینی» را در ابیات زیر بنویسید.
«ناله‌ی مرغ اسیر این همه بهر وطن است / مَسلک مرغ گرفتار قفس، هم‌چو من است»
«جامه‌ای کاو نشود غرقه به خون بهر وطن / بدَر آن جامعه که ننگ تن و کم از کفن است»

۱۲ برای بیت زیر، کدام وزن ترجیح دارد؟ چرا؟
«تا رفت مرا از نظر آن چشم جهان‌بین / کس واقف از ما نیست که از دیده چه‌ها رفت»
الف) مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فعولن ب) مستفعلُ مستفعلُ مستفعلُ مستف

۱۳ آرایه‌های «مراعات نظیر، تلمیح و تضمین» را در بیت‌های زیر مشخص کنید.
الف) به تمنای تو در آتش محنت چو خلیل / گوییا در چمن لاله و ریحان بودم
ب) درویش بی‌معرفت نیارامد تا فقرش به کفر انجامد؛ کادَ الفَقرُ اَن یَکونَ کُفراً
ج) شعاع درد مرا ضرب در عذاب کنید / مگر مساحت رنج مرا حساب کنید

۱۴ متن زیر را از دیدگاه «زبانی» و «ادبی» بررسی کنید. (هر سطح یک مورد)
«... اکنون مدت دو سال افزون است که نه از آن طرف بَریدی و سلامی و نه از این جانب قاصدی و پیامی، طایر مکاتبات را پر بسته و کلبه مراودات را در بسته ...» «قائم مقام فراهانی»

۱۵ کدام مصراع زیر «ناهمسان» است؟
الف) کی شعر تَر انگیزد خاطر که حزین باشد ب) آبی‌تر از آنیم که بی‌رنگ بمیریم

۱۶ ویژگی‌های کلی سروده‌ی زیر از «ملک‌الشعرای بهار» شاعر دوره بیداری را بنویسید. «دو مورد»
«من نگویم که مرا از قفس آزاد کنید / قفسم برده به باغی و دلم شاد کنید
یاد از من مرغ گرفتار کنید ای مرغان / چون تماشای گل و لاله و شمشاد کنید
جور و بیداد کند عمر جوانان کوتاه / ای بزرگان وطن بهر خدا داد کنید
گر شد از جور شما خانه موری ویران / خانه خویش مُحال است که آباد کنید
کنج ویرانه زندان شد اگر سهم بهار / شکر آزادی و آن گنج خداداد کنید»

۱۷ در بیت زیر، یکی از آرایه‌های «تکرار، تلمیح، حس‌آمیزی و یا ترصیع» را بیابید و برای آن یک دلیل مختصر ذکر کنید.
به تولای تو در آتش محنت چو خلیل گویا در چمن لاله و ریحان بودم

۱۸ در بیت زیر چه آرایه‌ای وجود دارد؟ در جمله‌ای کوتاه دانسته‌ی مورد نظر خود را بنویسید.
یارب این آتش که در جان من است سرد کن آن سان که کردی بر خلیل

۱۹ در بیت زیر آرایه‌ی تضمین را بیابید و مورد تضمین شده را مشخّص کنید:
خیز تا خاطر بدان ترک سمرقندی دهیم کز نسیمش بوی جوی مولیان آید همی

۲۰ در ابیات زیر آرایه تضمین را بیابید و مورد تضمین شده را تعیین کنید.
الف) خیز تا خاطر بدان ترک سمرقندی دهیم / کز نسیمش بوی جوی مولیان آید همی
ب) بهر این فرمود رحمان ای پسر / کُلَّ یَومٍ هُوَ فی شَأن، ای پسر

پاسخنامه تشریحی

۱ الف) ناهمسان ب) همسان دولختی

۲ الف) اضافه تشبیهی ب) مسجّع ج) نادرست د) ۱ یا عبارت کوتاه و موزون

۳ گزینه ج - دو گزینه اول در مورد بر دار کردن حسین بن منصور حلال است اما گزینهٔ ج در مورد نابرادری شغاد برادر رستم می‌باشد.

۴ تضمین

۵ گزینه الف

۶ گزینه ب

۷ الف و ج - داستان بر دار کردن حسین بن منصور

۸ الف) همسان دولختی ب) ناهمسان ج) همسان تک‌لختی

۹ گزینه ب یا مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن

۱۰ به جای «طنز» واژه «وطن‌دوستی» درست است. (ص ۱۷)

۱۱ در شعر «عارف قزوینی» مضامین وطن‌دوستی، مبارزه با دشمنان وطن، سوز و شور عشق و دردمندی نسبت به میهن، برانگیختن مردم، آزادی‌خواهی (ص ۱۷)

۱۲ ب - چون نظم همسان «مستفعلُ مستفعلُ مستفعلُ مستف» بر نظم ناهمسان برتری دارد و وزن بیت را بهتر نشان می‌دهد. (ص ۲۶)

۱۳ الف) تلمیح (ص ۳۰)
ب) تضمین (ص ۳۲)
ج) مراعات نظیر (ص ۲۸)

۱۴ زبانی: ۱- وجود تکلّف و تصنع با به کارگیری کلمات و ترکیبات عربی ۲- تقلید از زبان سبک سعدی در گلستان
ادبی: ۱- کاربرد آرایه‌ی تشبیه و جناس، واج‌آرایی ۲- شیوه‌ی نثر مسجع و به‌کارگیری آرایه‌ی سجع (ص ۱۹)

۱۵ گزینه‌ی ب (ص ۲۱)

۱۶ ۱- زبان شعری بهار حماسی و سبک شعرش خراسانی است. ۲- بهار شناخت و توانمندی خود را در خدمت آزادی و وطن‌خواهی در آورد. ۳- برای ارتباط با مردم مفاهیم سیاسی را با زبان ساده و صمیمی بیان می‌کند. ۴- مظاهر استبداد و استعمار را نقد می‌کند و برای دیدگاه خود زبان ادبی برمی‌گزینند. ۵- واقعیات جامعه آن روز را در اختیار مردم قرار می‌دهد. «دو مورد» (ص ۱۶ و ۱۷)

۱۷ تلمیح (۰/۲۵) در داستان سردشدن آتش بر حضرت ابراهیم (۰/۲۵)

۱۸ تلمیح / اشاره به داستان حضرت ابراهیم و سرد شدن آتش بر او دارد.

۱۹ بوی جوی مولیان آید همی (۰/۲۵) تضمین مصراعی از رودکی (۰/۲۵)

۲۰ الف) «بوی جوی مولیان آید همی» (۰/۲۵) تضمین از شعر رودکی. «ترک سمرقندی» لقب رودکی است (۰/۲۵)
ب) «کُلُّ یَومٍ هُوَ فی شَأن» (۰/۲۵) تضمینی است از آیه قرآن (۰/۲۵) - ص ۱۳۴